

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A háztáji terület kimérése, a háztáji állatok részére takarmányjuttatás elbírálása a háztáji bizottság feladata.

Az eddig elmondottakból kitűnik, hogy az ugrásszerű eredményjavulás az ipari tevékenység következménye. Meg kell azonban jegyezni, hogy 1965 óta megnőtt a mezőgazdasági termelés árbevétele is, különösen a növénytermelésé (csaknem a duplájára emelkedett!).

Összefoglalva megállapítható tehát, hogy a termelőszövetkezet vezetősége helyesen ismerte fel a jövedelmezőség fokozásának lehetőségeit a segéd- és mellékküszemi tevékenység kiszélesítésében. A mezőgazdasági üzem fejlesztésének, az ott dolgozók megfelelő szintű jövedelmének a mellékküszemek adják meg az anyagi alapját.

A mezőgazdasági rész fejlesztésének koncepcióit is helyesen tűzték ki. A gyümölcs- és szőlőtelepítések termőre fordulásával a termelési értéknek a mainál nagyobb hányadát adja majd a mezőgazdasági tevékenység. A szántóföldi növénytermelés szerkezetében is csak kisebb módosítások szükségesek. Itt a munkacsúcsok elhúzása, a komplex gépesítés megoldása a feladat.

A szántóföldi és a gyümölcs-, zöldségtermelés fejlődésének alapvető kérdése a talajerő-gazdálkodás helyes megalapozása. A szervezetrágyázás kiterjesztését (istálló- és zöldtrágya) gazdaságosan meg kell oldani. Jelentősen növelni kell a műtrágya-felhasználást a szőlőben, a gyümölcsösben és a szántón. A nagy legelőterület szerves- és műtrágyázásával takarmánybázisuk jelentősen növelhető.

Állatállományuk összetétele — üzemi viszonyaikhoz mérten — megfelelő, csak mennyisége kevés. A mai állomány teljes értékű takarmányellátása után még emelhető a jelenlegi létszám. A tehénállomány minősége jó, tbe-mentes, jól ápolt, szép tenyészanyag.

A vezető kollektíva és a tagság között jó az összhang. Különösen figyelmet érdemel az anyagi érdekelttség elvének megfelelő érvényesítése, ami az egyéni és a közös érdeket egyaránt jól szolgálja.

Ács Rudolf

AZ ANYAGI ÉRDEKELTSÉG SZEREPE EGY GYENGE TERMELŐSZÖVETKEZET MEGSZILÁRDÍTÁSÁBAN

A hódmezővásárhelyi Lenin Termelőszövetkezet három termelőszövetkezet egyesüléséből alakult.

Kedvezőtlen adottságok között gazdálkodik itt 4850 kh közös területen 454 tanyai család. A termelőszövetkezet a város legmostohább természeti körülményei között működik. Területének túlnyomó része sekély termő-

rétegű, állandó belvízkárnak kitett, réti jellegű szikes talaj. Társadalmilag is súlyos helyzetet örökölt, mert Hódmezővásárhely legsűrűbben lakott tanyás területét foglalja magában, és a legszegényebb parasztesaládokból alakult.

A TERMELÉSI ADOTTSÁGOK

A termelőszövetkezet kedvezőtlen adottságait a következő adatok mutatják:

- a közös mezőgazdasági terület átlagos aranykorona-értéke 9,77;
- a kedvezőtlen természeti adottságokhoz képest nagy a szövetkezet tagsűrűsége; a tagoknak mintegy 30%-a nő, s több mint 50%-a betöltötte a 60 évet és a szövetkezeti jövedelemből élő összes tagok és családtagok létszáma 1200 fő.

A termelőszövetkezet, gazdálkodásának megszilárdulását mind ez ideig nehezítette, hogy hosszú éveken keresztül nem sikerült kialakítani az adottságoknak megfelelő termelési irányt; a kibontakozás anyagi feltételeinek hiánya gátolta a jelentősebb eredmények elérését.

1962–1963 óta a szakmai és társadalmi vezetés megerősödött, kielégítő helyi ismereteket szerzett, és a lehetőségekhez képest jelentős lépéseket tett a jobb termelési szerkezet kialakítása és a termelési feltételek megjavítása érdekében. A tagok anyagi érdekeltsége híján azonban az évről évre kapott jelentős dotációs összegek gyakorlatilag nyomtalanul eltűntek, a gazdálkodás fejlesztése szempontjából kézzelfogható eredménnyel nem jártak.

Az elmúlt években a termelőszövetkezet részére adott dotáció, illetőleg a mérleghiány az alábbi volt:

	Dotáció összege (ezer Ft)	Mérleghiány (ezer Ft)
1963	3150	– 3150
1964	4300	+ 450
1965	3379	– 897
1966	2508	– 1922

Hódmezővásárhely számára ez a termelőszövetkezet sok problémát okozott, ezért az 1967. évben a város vezetői az Agrárgazdasági Kutató Intézethez fordultak, hogy az Intézet dolgozzon ki számukra szanálási programot.

A TERMELŐSZÖVETKEZET SZANÁLÁSI PROGRAMJA

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet a feladatot elvállalta. A megoldás során az intézet elvi alapként a következőket tartotta szem előtt:

- I. A termelőszövetkezeti munkadíj a társadalmilag szükséges munka-

díj fogalmával azonos. A termelőszövetkezeti tagság anyagi érdekeltsége ezen a szinten alul nem érvényesül.

2. A kedvezőtlen adottságú termelőszövetkezetek állami támogatása társadalmilag indokolt.

3. A gyenge termelőszövetkezetek állami támogatása általános jellegű, nincs meghatározott fejlesztési cél szolgálatába állítva. Ezért a gazdaság saját erején múlik, hogy a támogatás emeli-e a termelés, a gazdálkodás színvonalát vagy csak a további vegetálást teszi lehetővé. A tartós veszteséggel termelő mezőgazdasági szövetkezeteket nem állíthatja saját lábukra a kizárólag ilyen jellegű állami támogatás. Külön kell tehát választani a folyamatos pénzügyi támogatásoktól az ilyen termelőszövetkezetek szanálási programját finanszírozó, fejlesztési célt szolgáló állami támogatást.

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet megvizsgálta a hódmezővásárhelyi Lenin Termelőszövetkezet termelési és pénzügyi helyzetét, és az üzemelemzés eredményeképpen a megoldás útját két tényezőben határozta meg:

1. olyan *gazdaságfejlesztési program kidolgozása*, amely lehetővé teszi a legmegfelelőbb termelési szerkezet kialakítását;

2. olyan *anyagi érdekeltségi rendszer* létrehozása, amely valóban ösztönöz a közös gazdaság munkáinak elvégzésére.

Ezek szoros kapcsolatban állnak egymással: a tagok érdekeltsége nélkül minden termelésfejlesztési elképzelés megvalósíthatatlan, helyes termelési szerkezet kialakítása nélkül viszont a munkaerő hasznos foglalkoztatása nem biztosítható.

A GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM

A termelőszövetkezet és az 1967–1972. időszakot felölelő tervkoncepció előtt álló feladat az volt, hogy az alig esökkenő népesség eltartását viszonylag kevés munkaerő felhasználásával kell biztosítani, a területi és a munkatermelékenység egyidejű emelése révén. Tehát a műszaki fejlesztést a munkaerőhelyeztetel szoros összefüggésben kell végezni, felhasználva annak munkaerő-felszabadító és veszteségsökkentő hatását.

A Kovács Kálmán tudományos munkatárs által kidolgozott *gazdaságfejlesztési program* leglényegesebb eleme a fejlett gyepgazdálkodásra alapozott *szarvasmarha-tenyésztési-tartási* főágazat kifejlesztése és a szövetkezet termelési szerkezetének ezzel összhangban való átalakítása.

A termelőszövetkezetben 1300 kh olyan szikes terület van, ami csak gyepesítés útján használható. Ennek a területnek másirányú hasznosítása nagy befektetések árán sem biztosítani a tagok kellő foglalkoztatását és jövedelmét.

A szarvasmarha főüzemágát a *juhászat* egészíti ki.

A *nővénytermelés* feladatait egyrészt a gyep mellett szükséges egyéb szálas- és silótakarmány, valamint az abrakszükséglet, másrészt az árbevétel maximalálásának igénye szabja meg. Az abrakszükséglet csökkentése

érdekében a termelőszövetkezet sertéstartását felszámolja. Baromfitartással nem foglalkoznak.

A vázolt fejlesztési programból kiindulva, a termelőszövetkezet vezetőségének, a Városi Tanács és az MSZMP Városi Bizottsága vezetőinek egyetértésével és közreműködésével 1967-ben megkezdődött a szövetkezet megszilárdítására irányuló munka.

Az első évben természetesen csak szerény lépéseket lehetett tenni a termelési szerkezet átalakítása és az e cél megvalósításához szükséges eszközök beszerzése érdekében.

A munkadíjazási rendszer

Döntő jelentőségű tényezőnek a kísérleti jelleggel bevezetett munkadíjazási rendszer bizonyult, amelyik a kellő nagyságú dotáció segítségével a szövetkezet dolgozóinak kielégítő anyagi érdekelttségét teremtette meg és figyelemre méltó eredményekre vezetett.

A munkadíjazás rendszerének kidolgozása során abból indultunk ki, hogy a tagok munkavégzési készségét olyan anyagi érdekelttségi rendszer teremtheti meg, amelyik a helyi körülmények között a társadalmilag szükséges munkadíjat a végzett munka arányában rendszeresen biztosítja.

Ennek érdekében megvizsgáltuk a vidék állami gazdasági, gépállomási és ipari jövedelmi viszonyait, valamint a többi termelőszövetkezet jövedelmi szintjét, s ennek alapján állapítottuk meg az egyes ágazatokban szükséges munkadíjat. Így végül is a termelőszövetkezet díjai az állattenyésztési és segédüzemági munkáknál megközelítették az állami gazdaságokban kialakultakat, az egyéb munkakörökben pedig 10–15%-kal alatta maradtak azoknak.

A termelőszövetkezet természetesen képtelen lett volna saját erejéből biztosítani a rendszer megvalósításához szükséges összeget. Az előző, az 1966-os gazdasági évet — mint láttuk — 1,92 millió Ft mérleghiánnyal zárta, s ebből mintegy 1,50 millió Ft-ot 1967-ben kellett kigazdálkodnia. Ezt és az 1967. évi egyéb terheit és gazdálkodási terveit figyelembe véve, a szükséges összegnek csupán mintegy 10%-át teremthette volna elő, s azt sem megfelelő ütemezésben.

Mindezekre tekintettel a munkadíjazási kísérlet végrehajtásához és a fejlesztési program megindításához a szövetkezet az 1967. évben 4,50 millió Ft összegű dotációt kapott. Az összeget zárolt számlán bocsátották a rendelkezésére. Ennek felhasználásával a helyi körülmények között társadalmilag indokolt munkadíj 80%-ának rendszeres kifizetése vált lehetővé.

Az ilyen formában nyújtott dotáció az egész év folyamán biztosította a tagok anyagi érdekelttségét. Lehetővé vált tehát az érdekelttség gazdálkodási eredményekben megnyilvánuló hatásának megfigyelése és mérése.

1968-ban munkadíjazás céljára már csupán 1,81 millió Ft állami támogatást kapott a termelőszövetkezet, és ugyanakkor az egyéb címen folyósított üzemviteli dotációt is csökkentett mértékben folyósították számára.

Az eredmények

A termelőszövetkezet fontosabb mutatói az elmúlt években a következőképpen alakultak:

1. táblázat

A TERMELŐSZÖVETKEZET FŐBB MUTATÓINAK ALAKULÁSA

Megnevezés	Mennyiségi egység	1966. év	1967. év	Index (1966=100)	1968. év	Index (1966=100)
Halmazott termelési érték	1000 Ft	13 127	15 162	116	22 740	173
Árbevétel	1000 Ft	8 040	10 221	127	14 313	178
Költség	1000 Ft	10 445	10 122	97	11 215	107
Részesedés és munkabér	1000 Ft	4 257	5 134	121	5 800	136
Üzemi és állami támogatás	1000 Ft	2 993	5 602	187	2 688	90
Munkanapok száma		73 054	82 292	113	88 896	122
Egy redukált tagra és alkalmazottra jutó* munkadíj	Ft	10 485	11 234	107	11 764	112
Egy munkanapra jutó munkadíj	Ft	58,27	61,62	106	65,24	112

* Egy redukált tag, illetve alkalmazott = 180 munkanap/fő.

A termelőszövetkezet betartotta a pénzügyi és a munkadíjazási fegyelmet, köztartozásait kiegyenlítette. A tiszta vagyon 1967-ben 4,25 millió Ft-tal, 1968-ban 2,07 millió Ft-tal növekedett.

A halmazott termelési érték, az árbevétel növekedése ezekben az években nagyobb ütemű volt, mint az anyagjellegű költség, illetve a munkabér és részesedés emelkedése.

Az elmúlt két évben elért eredmények természetesen nem jelenthetik azt, hogy a gazdálkodás évről évre hasonló ütemben javul. Az állami támogatásokkal megvalósított társadalmilag szükséges szintű garantált munkadíjazás sikerrel járt, azonban az élőmunka-ráfordítás növelésének csak bizonyos határok közt lehet átütő eredménye. A következő években az anyagi-műszaki bázis kiépítése és az alkalmazásához szükséges szaktudás elmélyítése a legfontosabb feladat.

A TAPASZTALATOK ÉRTÉKELÉSE

A hódmezővásárhelyi Lenin Termelőszövetkezet 1967. és 1968. évi gazdálkodási, illetve reorganizálási programja első éveinek eredményei lehetővé tesznek néhány következtetést, amelyek más kedvezőtlen körülmények között gazdálkodó szövetkezet megszilárdításánál szintén figyelembe vehetők:

— az anyagi ösztönzés, a garantált munkadíj megvalósításával sikerült megállítani a veszteséges gazdálkodás folyamatát;

— a garantált munkadíjazás akkor eredményes, ha színvonala eléri a társadalmilag szükséges szintet;

— a garantált munkadíjazás elősegíti a termelőszövetkezetek vállalati gazdálkodását, a tervszerű munkaerő- és munkadíj-gazdálkodást;

— a rendszeresen fizetett, kellő szintű munkadíj révén elért elsődleges eredmények csak akkor tarthatók fent és fokozhatók, ha egyidejűleg a termelőszövetkezet helyileg megfelelő termelési irányát és távlati gazdálkodási programját is kialakítják;

— a konszolidáció többé-kevésbé hosszú program, de nem kampány jellegű munka, tehát nem szabad a kibontakozás és a megszilárdulás előtt megszakítani és az anyagi támogatást sem szabad megvonni;

— a tervezők tevékenysége nem merülhet ki a program kidolgozásában; az anyagi források és a termelési eszközök előteremtésében is közre kell működniük;

— a termelőszövetkezeti tagokat a fejlesztési program végrehajtása számára meg kell nyerni, mert a siker a szövetkezeti kollektíva odaadó közreműködésén múlik.

Farkas Józsefné

SZAKIRODALOM

DR. SÁRKÁNY PÁL:

A HARMADIK ÉVEZRED KÜSZÖBÉN

(PILLANTÁS A JÖVŐ MEZŐGAZDASÁGÁBA)

(Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968)

„A mezőgazdaság előtt az a feladat áll, hogy fél évszázadon belül — amikor is az emberiség létszáma előre láthatólag megkétszereződik — az élelmiszertermelést legalábbis megszorozza. Sőt, elfogadhatóbbak azok a becslések, amelyek szerint termelését meg kell négyesítenie...” állapítja meg az Egyesült Nemzetek Szövetsége Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Szervezete,

a Food and Agricultural Organization (rövidítve: FAO).

A technikai, kémiai és biológiai tudományok utóbbi években világszerte elért szédületes ütemű fejlődése mind többször veti fel a gondolatot, vajon hogyan alakul a mezőgazdasági termelés jövője? Hogyan alakul, mivé fejlődik, hogyan termel az atomkorszak mezőgazdasági üzeme, a jövő táplálékgyára? Milyen változást hoz, akár csak egy-két emberöltő belátható távolságában a tudomány behatolása az évezredek óta alig változott mezőgazdasági termelésbe?

A huszadik században egy-egy emberöltő folyamán több változást ért meg a világ, mint előtte évszázadok alatt. És ez a folyamat egyre gyorsul. A holnap emberének többet és gyorsabban kell tanulnia, többet és intenzívebben kell gondolkoznia, és másképpen kell táplálkoznia, mint amireh tegnap hozzászokott.

Az évezredfordulóig hátralevő idő-